

Militaire Spectator.

Donderdag, den 25sten October.

De *Militaire Spectator* verschijnt op onbepaalde tijden. Men abonneert zich voor 10 nummers, bij alle Postdirecteuren en Boekhandelaren, door het geheele Koninkrijk à f 2, 25, franco per post. De Jaargang zal de 40 nummers niet te boven gaan. Alle inzendingen geschieden, franco, aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, met het opschrift: *Voor den Militairen Spectator*.

I E T S

OVER DE

Verdiensten der Nederlanders

IN DE

KRIJGSKUNST.

» Zoo het iemand voegt zich op zijn land te verheffen, het past voorzeker den Hollander, bewoner van dat plekje gronds, naauwelijks zichtbaar op de wereldkaart, maar hetwelk echter rijker in het opleveren van groote mannen is geweest dan menige staat, welke te naauwernood zijne grenzen kan bepalen." Deze woorden van een onzer verdienstelijkste hedendaagsche schrijvers (1), drukken onbetwistbaar het gevoelen van elk Nederlander uit, die niet te zeer met het vreemde ingenomen is om het inlandsche goede op prijs te kunnen stellen. Het is ook niet te ontkennen, dat de zin der aangehaalde woorden, dan eens in eene mindere, dan eens weder in eene meerdere uitgebreidheid, tallooze malen door onze schrijvers en dichters gezegd en herzegd is; zoodat, indien deze betuigingen de maatstaf van ons vaderlandsch gevoel konden zijn, zeker geen volk met het Nederlandsche in *nationaliteit* zoude kunnen wedijveren. Hoe loffelijk ook de gehechtheid aan hetgeen eigen grond opleverde, op zichzelf is, heeft zij dit met alle eigenschappen, waarin het gevoel eene voorname drijfveer uitmaakt, gemeen, dat zij ligtelijk tot uitersten overslaat, en uitersten wijken altijd van de waarheid af. Waarheid nu alleen is het kenmerk van de werken der Godheid, en de mensch, wil hij harer waardig worden, hetgeen zijne roeping is op aarde, moet boven alles naar waar-

heid streven in de voortbrengselen van zijnen geest. Dit heeft men wel eens uit het oog verloren in de vereering van ons voorgeslacht, waaraan men somtijds hoedanigheden heeft toegekend, die bij andere natiën in hoogere waarde aanwezig waren. Dit door bewijzen te staven, zoude niet moeilijk zijn, maar te veel schijn hebben van persoonlijke twistzoeeking, welke zoo veel mogelijk tusschen zonen van hetzelfde gezin vermeden moet worden. Ook behoort de liefde tot het vaderland onder die gevoelens, waarin zelfs het overdrevene achtungwaardig blijft; en wie, in de ontboezeming van dat gevoel, den lof van zijn vaderland beoogde, verdient niet dat een landgenoot hem den handschoen toewerpt.

Maar over welke onderwerpen ook, in den lof der Nederlanders, is uitgeweid, van hunne krijgskundige verdiensten, waarin zij boven de meeste hunner tijdgenooten uitblonken, vindt men weinig gewag gemaakt. Niet dat zij door de geschiedschrijvers, in de vermelding van krijgshaftige volken, zijn overgeslagen of voorbijgegaan, of door geene dichters als zoodanig bezongen werden. Ieder die slechts een oppervlakkigen blik in de Nederlandsche jaarboeken heeft geslagen, weet dat reeds een van de bevoegde regters der oudheid (2), de eerste bewoners dezer landen als een volk schetst, hetwelk zeldzaam ongetergd de wapens aangreep, maar eenmaal in het strijdperk gedaagd, met moed en volharding streed. Het heeft, na JULIUS CESAR, ook nimmer aan schrijvers ontbroken, die, van de Nederlanders sprekende, den moed en de volharding onzer voorvaderen regt deden (3); terwijl aan diezelfde deugden de lier van bijna al onze dichters geheiligd was; ja zelfs - het mag te dezer plaatse

(2) JULIUS CESAR.

(3) Onder anderen F. VON SCHILLER *Geschiehte des Abfalls der Vereinigten Niederlande*.

(1) COLLOT D'ESCURY. *Hollands roem in kunsten en wetenschappen*. 1. blad 4.

niet onopgemerkt blijven - heeft een uitmuntend Fransch dichter (4) den tachtigjarigen strijd onzer vaderen tot het onderwerp van een zijner voortreffelijkste dichtstukken gemaakt. Oppervlakkig beschouwd, schijnt derhalve de zoo even geuite aanmerking ongegrond; doch wanneer wij onze aandacht meer bepaald op dit onderwerp vestigen, zal het al spoedig blijken, dat de krijgskundige verdiensten der Nederlanders niet genoeg gewaardeerd, en zelfs bij hunne landgenooten niet genoeg gekend worden.

Zoo verre het *Spectator* althans bewust is, bestaat er geen werk, waarin dit onderwerp opzettelijk behandeld wordt; terwijl die schrijvers, wier pen aan de vereering van ons voorgeslacht gewijd was, of de kunsten en wetenschappen, of den handel, of de nijverheid, of de zeevaart, of een dergelijk onderwerp tot het veld hunner beschouwingen kozen. Bragt het onderwerp het mede, dan werd in de hoofdhandeling wel eene episode gevlochten, welke de strijdhaftigheid onzer vaderen verhief, maar daarbij bepaalde zich dan ook het ten hunnen voordeele gezegde, zonder te treden in eene ontwikkeling van hunne verdiensten in de krijgskunst, ook als wetenschap beschouwd; en toch, wanneer wij de oude schrijvers over dit onderwerp raadplegen, en tot één geheel vereenigen, dan blijkt het, dat de Nederlanders in dit gedeelte van menschelijke kennis verre boven hunne tijdgenooten uitblonken, en ook hierin eene roemrijke vermelding overwaardig zijn.

Het zoude onbillijk van *Spectator* gehandeld wezen, hier niet op te merken, dat reeds vóór hem de waarheid dezer stelling, door eenige weinige hedendaagsche Nederlandsche schrijvers over krijgskundige onderwerpen erkend is; doch die onderwerpen lieten eene algemeene vermelding en geenszins eene bijzondere beschouwing toe. Eene meer uitvoeriger bewerking van een soortgelijk onderwerp, komt *Spectator* hoogst belangrijk voor, en zulks te meer in eenen tijd, waarin deze verdiensten der Nederlanders bij den vreemdeling geheel en bij den landgenoot - zoo het schijnt - bijna niet geteld worden.

Om voor een oogenblik over de vroegere verdiensten onzer vaderen in het krijgskundige vak te zwijgen, zal *Spectator* de aandacht zijner lezers - tot staving van het boven gezegde - slechts in het voorbijgaan vestigen op de verdiensten der laatste tijden, met zoo veel roem door Nederlanders ingeooft. Wanneer en waar vond ooit de

vestingbouwkunde, als in het laatstverloopen tijdvak, eene grooter oefenschool, dan in het bloeiende en zich zoo magtvol ontwikkelende koningrijk der Nederlanden? De vreemdeling, thans in het bezit der kunstgewrochten, door Oud-Nederlandsch vernuft, door Nederlandsche handen voortgebracht, bewondert - doch *stilzwijgend* - de onbepaalde voortgangen der Nederlanders in eene wetenschap, welker oorsprong men echter ten onregte geheel en alleenlijk aan de Fransche school toeschrijft. Gedeeltelijk ten onregte, zegt *Spectator*, stilzwijgend; omdat juist derzelve tegenwoordige bewonderaars zichzelf er de verdienste van toeëigenen. En wij - wij Nederlanders zouden zwijgen, koel blijven bij den diefstal van het erfgoed onzer voorouders, van de voortbrengselen van ons eigen vernuft, in de laatste tijden door tijdgenooten gewrocht? Zouden wij den vreemdeling zich zien tooijen met de vederen, die het eigen ligchaam heeft voortgebracht? En toch, de flauwheid, de onverschilligheid, waarmede in de loopende tijden - nu juist het tegenovergestelde moest plaats hebben - elk krijgskundig geschrift door onze landgenooten, op weinige uitzonderingen na, wordt ontvangen, zou *Spectator* bijna doen veronderstellen, dat het militaire wezen door velen, meer als handwerk, waarvoor men het loon geregeld ontvangt, dan wel als eene verhevene wetenschap - waarin men zich door bespiegeling en handeling moet volmaken, en waarbij de behaalde roem en de verdiensten van voorouders en tijdgenooten, door elk lid van dat tegenwoordig zoo groot huisgezin, moest worden hooggeschat en gewaardeerd - beschouwd wordt. Heeft deze veronderstelling, die men niet in den volsten zin des woords als een verwijt moest aannemen - eenigen schijn van waarheid, dan zou niemand onzer zich over dien geleenden opschik kunnen beklagen.

Niet dat de verdiensten onzer landgenooten alleen in het vak der *vestingbouwkunde*, en in het scheppen van allerlei soort van verdedigingsmiddelen (5) bij den vreemdeling geheel en bij den landgenoot bijna vergeten zijn - ook een ander niet minder gewichtig vak in het krijgskundige wezen, de *artillerie* namelijk, deelt in hetzelfde lot.

En waar werd dat wapen, in de laatste tijden, meer tot volkomenheid gebracht, dan in Nederland, onder het

(4) M. J. DE CHÉNIER.

(5) Onze vestingen Bergen op-Zoom, Breda, 's Bosch en zoo vele anderen, leveren in de tegenwoordige tijden bewijzen, wat Nederlanders kunnen daarstellen.

onvermoeid en verlicht bestuur van onzen geëerbiedigden Grootmeester der artillerie?

Nederland was het, die het eerst - op het vaste land, naar de behoefte der groote vorderingen, welke de werktuig-, schei- en natuurkunde in latere jaren gemaakt had voor alle materiele voorwerpen der artillerie (voornamelijk der veld-artillerie) een geheel nieuw en met de vorderingen der genoemde wetenschappen overeenkomend stelsel aannam en invoerde. Het was in Nederland, dat het eerst de ontstekingswijze van het geschut - door middel van het slagkruid, even eenvoudig als doelmatig, werd toegepast; waar de rigtingen van het geschut, - door middel van zeer vernuftige en tevens voor het begrip van den bedienings-man eenvoudig en gemakkelijk te behandelen werktuigen - eenen trap van volkomenheid bereikten, die vreemde artilleriën verre achter zich liet. Vele dezer verbeteringen, waarvan ééne enkele genoegzaam zoude geweest zijn, om bij den vreemdeling zich onsterfelijk te maken, en waarvan wij er vele aan één onzer verdienstelijkste officieren te danken hebben, werden bij ons *onopgemerkt* voorbijgegaan; terwijl de vreemdeling in navolging niet zeer naauwkeurig acht op dezelve geslagen heeft. (6)

Doch keeren wij terug tot de verdiensten onzer landnooten, in het krijgskundige vak van vroegere jaren. De staatkundige gebeurtenissen van het laatste gedeelte der vorige en het begin dezer eeuw, hadden de vernietiging van den ouden Nederlandschen staat ten gevolge; het Hollandsche leger werd in het Fransche ingelijfd, en met deze inlijving scheen de vroegere krijgsroem der Hollanders vergeten. (7) De Franschen, gedurende vele a htercenvolgende jaren overwinnaars op de slagvelden, eighenden zich ook de wetgeving in de meer wetenschappelijke krijgskunst toe. De tijden waren voorbij, waarin een *COEHOORN* de vergelijking met een *VAUBAN* niet behoefde te schroomen; en even als het Fransche leger het oefenperk geworden was van een groot gedeelte, wat op het vaste land wapens droeg, even zoo werd de Fransche school het opvoedingsgesticht der krijgswetenschappen van lateren tijd. Gelijktijdig met eenige goede beginselen,

werden in die school ook enkele dwalingen onderwezen, en onder deze laatste behoort ongetwijfeld die, welke de Franschen, met uitsluiting van andere natien, als de orakels in krijgswetenschappen verhief. Tot welke hoogte echter de Fransche ingenieur-school, door den met regt verworven roem van *VAUBAN*, verheven was, deze hoogte had zij niet bereikt, zulk een regt kwam haar niet toe. Het vooroordeel, dat de versterkings-kunst aan de Franschen schier alles te danken had, plantte zich ook buiten Frankrijk voort; de lessen en het voorbeeld der oude Hollandsche ingenieurs werden geheel op den achtergrond geplaatst, nagenoeg vergeten; en wanneer men ons voorgelacht, in dezen, zoude moeten beoordeelen naar de leerboeken en geschriften, die in de laatste jaren over de kennis des krijgswetenschappen handelden, dan zouden wij hun zeker geene hoogere waarde toekennen, dan, ten hoogste, die van niet geheel ledig zittende, of niet dan ijverige navolgers van anderen te zijn.

Zoo dit laatste gevoelen al niet geheel ook hier te lande is aangenomen, onbetwistbaar is het toch, dat de verdiensten der Nederlanders, in dit gedeelte der krijgswetenschappen, te laag, en die der fransche daarentegen te hoog geschat worden. Men rangschikke deze uitspraak niet onder talloze overdrevene lofbazuiningen van onzen voorvaderlijken roem; zij is volstrekt niet overdreven, maar berust op de geschiedenis! Nog minder beschouwe men deze handhaving van een vaderlandsch regt, als eene aanranding van wezenlijke verdiensten der fransche school of van haren grooten stichter. — De roem van *VAUBAN* is in zich zelve groot genoeg, dan dat het noodig zoude zijn die, door de verkleining van de verdiensten van anderen, te willen vergrooten; en de lauwerkrans door de faam om den schedel des voortreffelijken aanvallers gevlochten, behoeft geene bladen uit den krans van anderen, om schoon en rijk te zijn.

Neen onze voorgangers in de krijgswetenschappen, in den aanval en in de verdediging van vestingen, waren geene slaafsche navolgers van fransche voorschriften, noch werktuigen, blootelijk ter uitvoering van hetgeen elders voor hen uitgedacht en ontworpen was; en wat hunne opvolgers - onze tijdgenooten - vermogen, hebben wij kunnen zien, zullen wij misschien de gelegenheid hebben later te bewonderen. Ook de lagere en hoogere taktiek, de veldheerkunst, de krijgstuicht en andere elementen der krijgskunst hebben aan onze voorvaderen veel te danken; en meest al wat vroegere eeuwen groot in dat vak heeft voortgebracht, hadden de grondbeginse-

(6) Zie *Allgemeine Militär Zeitung* van den 19 Sept. 11. N°. 75, over eenige verbeteringen der artillerie in het algemeen sprekende:

» Mit diesen Veränderungen verbinden sich als neue Entdeckungen: die Zündhütchen mit Knallpulver welche schon in Bayern, und soviel wir wissen in den Königreichen Hannover und Sachsen und in dem Herzogthume Nassau in gebrauchte sind.»

(7) Zie N°. 15. *Hollandsche Volksgeest*.

len hunner kennis in de school van een MAURITS en FREDERIK HENDRIK geleerd.

Hoe trotsch moet zich dan het gevoel van elk Nederlander niet verheffen, wanneer hij in de geschiedrollen de verdiensten van het voorgeslacht ziet opsommen? Met welken eerbied moet de jeugdige krijgsman voor zijnen stand niet vervuld worden, wanneer hem de onloochenbaarste bewijzen worden voorgelegd, dat de krijgskunst in het algemeen, ook als wetenschap beschouwd, aan de Nederlanders van vroegeren en lateren tijd, zeer veel te danken heeft! En wanneer *Spectator* dit onderwerp slechts van terzijde aangevoerd heeft, dan kwam het niet uit onwil voort, dat hij niet meer gezocht heeft dit uit echte bescheiden aan te toonen, maar wel uit de overtuiging, dat de behandeling van dit hoogstgevoelig en belangrijk onderwerp, eene geoefender pen verlangt, waartoe hij den bevoegden ernstig en dringende uitnodigt. De zucht naar nationalen roem, in deze dagen zoo hevig geprikkeld, heeft het tegenwoordig tijdvak juist geschikt gemaakt, ter vereering van het voorgeslacht en tot opwekking onzer tijdgenooten. En zou men dan nog langer onverschillig blijven bij den roof van den vreemdeling, en bij de herhaalde oproeping van een blad, dat zich voornamelijk aan den roem van Neêrlands strijdkrachten, aan deszelfs regten en wezenlijke belangen heeft toegewijd? Dit mag hij niet van een leger verwachten, dat zich door *nationakiteit* in de laatste twee verloopene jaren, boven alle staande legers der bekende wereld heeft zoeken te onderscheiden.

Spectator heeft dit onderwerp slechts willen aanduiden, als bijzonder geschikt, om fragmentarisch te behandelen, en op die wijze ingerigt, als bijzonder geschikt ter opneming in zijne kolommen.

A A N M E R K I N G E N

OP DE

NIEUWE ORGANISATIE

DER

Fransche Kavallerie.

(Bulletin des sciences militaires.)

(Vervolg en slot van n°. 20.)

» Sints langen tijd wenschte men de goede ruiters door de eene of andere onderscheiding beloond te zien. Bij de infanterie heeft men keur-kompagnien, bij de andere wapenen: soldaten van 1e en 2e klasse; dit vond insgelijks bij de kavallerie der

lijfwacht plaats; terwijl men bij de kavallerie van linie, op eene onverklaarbare wijze van dezen regel afweek, en de oude brave ruiters, van de recruten en den slecht oppassenden, in niets onderscheidde. De nieuwe verordening heeft dit gebrek weggenomen: de 32 ruiters van de 1e klasse per eskadron, doen aan de, van den generaal *von Bismark* ingevoerde, zamenstelling der Württenbergsche kavallerie herinneren. Het is ook waarschijnlijk dat - ofschoon de nieuwe verordening daarvan niet gewaagt - in navolging der zoo even genoemde kavallerie, de regiments-chefs het op zich zullen nemen, de gezamenlijke ruiters der 1e klasse in één eskadron te vereenigen, om daarmede eene gewaagde onderneming te beproeven, of in beslissende oogenblikken dezelve aan het hoofd der kolonne te stellen."

» Eene andere, van deskundigen verlangde, nieuwigheid, is: die arbeiders van het eskadron af te zonderen, welke slechts bij de dagen van monstering in dezelve verschijnen, en welke gewoonlijk zeer gebrekkig geoefend zijn. De nieuwe verordening doet deze manschappen in een peloton vereenigen, welke men den naam: *peloton arbeiders*, had dienen te geven, als meer eigenaardig dan de benaming: *Peloton hors rang*."

De verordening van het jaar 1825 had de kavallerie op voet van vrede op 41,000 man en 37,400 paarden, en den voet van oorlog op 53,600 man 52,400 en paarden, vastgesteld. Door de wet van 1831 wordt de kavallerie, op voet van vrede, op 50,000 man en 41,450 paarden, en op voet van oorlog op 60,780 man en 57,580 paarden, bepaald. Daar echter de kaders der depots met het *peloton hors rang* een geheel van 4,350 vormen, zoo bestaat de voet van oorlog, eigenlijk slechts uit ongeveer 56,000 werkelijke strijders, welke, wegens de achterblijvende, jonge en zieke paarden, het geheele getal slechts op ongeveer 46,000 bereden kavalleristen zal brengen. Deze getallen zijn niet overdreven; want wanneer men het leger op 300,000 man infanterie berekend, dan vormt onze kavallerie een vijfde gedeelte daarvan, hetgeen de verlangde verhouding is."

» Men kan het zich niet verheelen, dat de nieuwe wet omtrent deze, zoo als omtrent andere onderwerpen, tot niets verbindt; dewijl alle hare verordeningen, den finantielen toestand ondergeschikt zijn. Even zoo heeft men - tot aan de omwenteling van 1830 - onze kavallerie niet op hare geheele sterkte op voet van vrede kunnen brengen. De opofferingen, welke Frankrijk in dit oogenblik doet, zal de sterkte onzer kavallerie wel eenigen tijd vergrooten, doch in gewone omstandigheden, zal men het onderhoud van 41,450 paarden op den voet van vrede te bezwaren vinden; dewijl het onderhoud van 27,000 paarden, in het jaar 1828, waaruit onze kavallerie toen bestond, vele zwarigheden inhad; niettegenstaande onze geldmiddelen in eenen voordeelligen toestand waren."

» Men heeft gedurig verlangd, dat de regimenten van het benodigde aantal paarden voorzien waren, om de eskadrons met 48 rotten te kunnen doen manoeuvreren. De wet van 1825 maakte de eskadrons te zwak, om tot dit getal te komen; daarbij kwam de nadeelige vermenging der eskadrons, welker officieren bij de exercitiën hun kommando verloren. Daar men

intusschen, zonder groote onkosten te doen, de sterkte der korpsen niet konde vergrooten, zoo scheen men te besluiten, het getal der eskadrons te willen verminderen: het eenigste middel, dat overig bleef, indien men in het aantal der regimenten geene verandering wilde brengen."

» De tegenwoordige verordening brengt de sterkte van een regiment, op den voet van vrede, op 948 onderofficieren en ruiters en op 757 paarden; alzoo elk eskadron op 148 man en 125 paarden. Dit aantal is toereikende, om altijd eskadrons van 48 rotten, voor marschen of in het veld trekken, in gereedheid te hebben. In het vervolg zal men echter elk regiment met 1 of 2 eskadrons moeten verminderen, om de bezwaren van het onderhoud, van eene zoo talrijke kavallerie, te verligten."

» Zal Frankrijk, naar het voorbeeld van Oostenrijk en Rusland, eenmaal besluiten, zijne kavallerie te doen kantonneren? Eene gewigtige vraag, welker moeilijke oplossing van het grootste gewigt is, en welke - indien ze ten voordeele der kantonneringen gevonden wordt - op onze kavallerie, in de toekomst, eenen grooten invloed zal uitoefenen."

» Wij ontkennen de nadeelen niet, welke deze maatregel medevoert, en die bij vele officieren en burgers (hetgeen gewoonlijk met elke nieuwigheid plaats heeft) verwondering opwekken en misvallen zullen; doch de bezuiniging in paarden zou aanmerkelijk zijn; vele kazernen zouden kunnen verkocht worden, en men zou daardoor het moeilijke vraagstuk bij onze kavallerie opgelost hebben: uit fransche soldaten - in den volsten zin des woords - ruiters te vormen; hetgeen bij zijne tegenwoordige kloosterlijke levenswijze, onuitvoerbaar is, en die hen tot de slechtste ruiters van geheel Europa maken; ofschoon zij alles van de natuur ontvangen hebben, om voortreffelijke ruiters te worden, namelijk een snel gevat besluit en veel moed in de uitvoering."

» De verordening van 1831 is bij de bepaling op den voet van oorlog, van de aangenomen grondstelling in de wet van het jaar 1825, waarbij de sterkte der kaders op eene onveranderlijke wijze vastgesteld was, afgegaan. Zij voegt namelijk bij den staf der regimenten: 1 eskadrons-chef en tevens 2 onderluitenanten, 2 wachtmeesters, 1 fouriers-leerling en 4 brigadiers bij de eskadrons; welke bij de reserve kavallerie eene sterkte van 169, bij de kavallerie van linie van 179 en bij de ligte kavallerie eene sterkte van 189 onderofficieren en ruiters bereikt. Hierdoor zal er veel bezuinigd worden; doch dit is ook alles wat men ten voordeele van dezen maatregel - door welken men, bij het uitbreken van eenen oorlog, genoodzaakt is chefs te benoemen, die met het bevelvoeren niet bekend zijn - zeggen kan. Op de benoeming eens derden eskadrons-chefs - welke voor eenige jaren op aanvragen van het hof insgelijks plaats had - is men teruggekomen. Geschiedt dit op vorderingen van anderen aard? Men zou het bijna moeten gelooven; dewijl 6 staf-officieren in een regiment te veel zijn, van welke verkwisting de vreemde mogendheden ons geen voorbeeld opleveren."

» De depots hadden eene organisatie, waarover de wet van 1825 het stilzwijgen bewaard had, hoogstnoodig; de thans ge-

vene schijnt ons wel doordacht. Elk depot is uit eene afdeling van den regiments-staf en uit het peloton *hors rang* zamengesteld. Bovendien laat elk eskadron 2 onderofficieren en 2 brigadiers bij het depot achter, om het opzigt over de manschappen en paarden, welke geen deel van de eskadrons uitmaken, te houden en om de rekruten op te nemen. Men zal zelfs, naar de omstandigheden, eenen officier en eenen onderofficier meer in het depot kunnen achterlaten. Op deze wijze wordt alles onder het opzigt van den majoor, en de officieren met de administratie belast, vervaardigd. De administratie zal daardoor niet, zoo als voorheen, aan vele zwarigheden onderworpen zijn, dewijl de manschappen en paarden, bij hunne aankomst bij de korpsen, dadelijk bij de eskadrons ingedeeld worden, welke maatregel steeds, zoowel opzigtelijk de administratie als bij de manoeuvres, de eenheid bevorderen zal."

VERHANDELING

OVER

DE DOELMATIGSTE WIJZE, OVER VOORWERPEN TE
VERNIELLEN OF VOOR DEN VIJAND ONBRUIK-
BAAR TE MAKEN.

DOOR

M. Doisy,

MAJOOR DER ARTILLERIE.

(*Spectateur Militaire, Livraison du mois Septembre (*)*.)

» De generaal *Gassendi* geeft, omtrent het wapen der artillerie, de navolgende bepaling: » De kunst, om alle oorlogswerktuigen te maken, te onderhouden en te gebruiken."

» Ik heb mij voorgesteld over eenige werkzaamheden te spreken, welke in deze bepaling niet begrepen zijn, en die een gedeelte der dienst van dit belangrijke wapen uitmaken - werkzaamheden, die men nimmer dan met tegenzin doet, welke weinig kennis vereischen, doch waaromtrent men eenige - door de ondervinding gestaafde en beproefde - uitkomsten moet kennen. Om die reden zal ik, omtrent de vernielingen, mijne wijze van zien en mijne ondervinding voordragen."

» Het is aan geen twijfel onderhevig, dat er weinig kunst en weinig tijd toe behoort om voorwerpen te verwoesten, welke daarstelling dikwerf buitengewone groote werkzaamheden vereischen hebben: gewoonlijk behoeft men het schadelijk vernuft der menschen slechts aan te spreken, en vooral dat der soldaten (in het algemeen); doch dikwerf is het ook noodzakelijk voor de veiligheid van dengene, die met deze werkzaamheden belast wordt

(1) *Spectator* heeft zijne correspondentie zoodanig ingerigt, dat de vreemde militaire tijdschriften hem vier, uiterst vijf dagen geworden, nadat dezelve in de plaatsen verschijnen, waar ze gedrukt worden. Daardoor is hij in staat gesteld, het belangrijkste, wat ze bevatten, dadelijk aan zijne lezers mede te deelen.

eenige voorbehoedmiddelen aan te wijzen, welke - verzuimd wordende - noodlottige gevolgen konden na zich slepen. De omstandigheden, waarin men zich bevindt, de tijd en middelen, als ook de personen, waarover men beschikken kan, maken den grondslag uit tot een, in zulke gevallen, te nemen besluit."

» Ik stel mij voor, beknoptelijk voor te dragen, wat ik gezien heb bij het vernielen van schip- en andere bruggen, metselwerk, en onderscheidene artillerie voorwerpen.

SCHIP-BRUGGEN.

Schipbrug bij Punhète. Op het einde van den veldtocht in Portugal, in het jaar 1810, bezette het fransche leger den rechteroever der Taag, op eene uitgestrektheid van vier tot vijf mijlen, in welke de stad Punhète - gelegen bij de zamenvloeiing der Taag en de Zézène en op den linkeroever van deze - begrepen was. De generaal *Éblé* had over de Zézène, op bijna 200 toisen boven deze stad, eene schipbrug, en eene tweede, op ongeveer een half uur boven de eerste, geslagen. De vijand bezette, eenige uren boven onze stelling, de stad Abrantès - welke eene brug over de Taag heeft, en hield eenige uren benedenwaarts, ook de beide oevers dezer rivier bezet. Toen men nu tot het besluit gekomen was, om deze stelling te verlaten, ontving men het bevel, om den 5en Maart 1811 de bruggen te verbranden, waarbij de generaal zijn verlangen te kennen gaf, dat de ontruiming der stad, niettegenstaande de nabijheid des vijands, geheim gehouden wierde. Daar er geen enkel inwoner in de stad gebleven was, en de boorden der beide rivieren zeer rotsachtig, steil en met terrein-hindernissen van allerlei aard bezet waren, zoo konde men naar des generaals begeerte handelen."

» *Ontruiming der magazijnen.* Gedurende de drie of vier dagen, welke de ontruiming der stad voorafgingen, zocht men eene diepte in de rivier, buiten het gezigt der Engelschen, en wierp daar ter plaatste alle voorwerpen, welke de vijand had kunnen benuttigen, zoo als: spijkers, bouten, rond en blok lood, enz. in het water. Wanneer men tot zulke hulpmiddelen de toevlugt neemt, dan moet men te voren onderzoeken, of de rivier eb en vloed heeft - of het water bij sommige gelegenheden afloopt en droogten vormt, enz., welke de verborgen voorwerpen zigbaar zou kunnen maken - hetgeen bij deze gelegenheid plaats had; zoo dat men genoodzaakt was de looden kogels met hoosvaten onder water te verspreiden. Men had voorgesteld om aan de boorden der rivier ovens op te stellen, om het lood tot gruis te vergieten en onder het zand te vermengen, of in twee blokken te gieten en daarna, des nachts, te begraven. Dit laatste middel bezigde men, met affuit-assen en andere voorwerpen welke men niet konde medevoeren. Wat de groote smeed-blaasbalken en andere werktuigen, die wij overal hadden opgeraapt en medegenomen, aanbetreft, deze liet de generaal in de magazijnen; dewijl ze alleen tot gebruik der inwoners konden dienen."

» De bijlen, pikhouweelen, dissels en andere handwerktuigen, werden tot op het laatste oogenblik, voor de te verrigten werkzaamheden bespaard."

» *Planken, ribben, touwwerk.* Wij hadden eenen grooten voorraad van planken, ribben en touwwerk, welke men niet

wilde verbranden, om door de vlammen de aandacht der Engelschen niet op te wekken. De bepaalde dag voor het vertrek, bezigde men alle werklieden om de ribben en planken in stukken te hakken, te zagen of te splijten. Dit werk werd zoo stil en zoo spoedig mogelijk verrigt. Wat de touwen aanbetreft, deze werden gedeeltelijk geteerd, en vervolgens in onderscheidene kleine hoopen, bij wijze van bivouacqen, tegen den avond in brand gestoken. Daar de genie de onvoorzigtigheid had, eene kerk, die voor magazijn diende, in den brand te steken, zoo waren de nog te nemen voorzorgen overbodig geworden. Het werk werd daarop bespoedigd; terwijl men de Engelschen reeds op den linker oever der Taag zag verschijnen, waarschijnlijk om beleefd afscheid van ons te nemen."

» *Karren en andere voertuigen.* Gedurende den geheelen dag was men bezig geweest, alle wagens, karren, schuiten, op pontonwagens geladen, en alle voertuigen - welke men niet konde medevoeren en die voor de brug bestemd waren, welke men over de Taag had willen slaan - aan de andere zijde der rivier te brengen. Alle de voertuigen - uitgenomen de geladene pontonwagens - werden op den rechter oever der Zézène in eene door de natuur gevormde laagte, een weinig bovenwaarts de brug, vereenigd. De raders werden afgenomen en op het dikste gedeelte der naven gelegd; deze vormde eene eerste grondlaag, waarop men de wagens, karren en voorwagens, welke men van hunne disselboomen ontdaan had (om alle deze voorwerpen in een klein bestek te vereenigen) plaatste. Men had verder de voorzorg gebruikt, om de uiteinden der wagenassen op zware steenen te doen rusten, en hare middens sterk te belasten. Takkebossen konde men niet aanwenden, uithoofde dat er gebrek aan was; ook waren dezelve onnoodig, daar in minder dan twee uren tijds, alles door de vlammen verteerd was en de assen onbruikbaar (ten minste voor het oogenblik) werden; — het ijzerwerk werd vervolgens in de rivier geworpen."

» Bij deze gelegenheid moet ik aanhalen: dat men in het jaar 1813, op de Campo Grande te Valladolid, een aanzienlijk aantal artillerie voertuigen, transportkarren enz. verbrandde. Men had de raders niet afgenomen, alleen de voertuigen digt op één gesteld, en op verschillende punten, onder de voertuigen, vaten met buskruid en brandstoffen geplaatst. Het verbranden dezer voorwerpen wilde, in den beginne, niet gelukken, omdat de voertuigen niet genoeg op elkander lagen en de vlam niet konde onderhouden. Daardoor zag men zich verplicht nog eenige uren te arbeiden, zonder dat nog de assen onbruikbaar werden."

» *Administrative voorzorgen.* Wanneer men in eene bewoonde omtrek is, moet men vooral zorgen, schildwachten rondom de te vernielen voorwerpen te plaatsen, ten einde de bewoners te beletten, voorwerpen uit den brand te redden, welke de vijand zou kunnen gebruiken. Ik maak juist melding van deze te nemen voorzorgen, omdat ze bijna geene vermelding noodig hebben, en dat men dikwerf geneigd is, de eenvoudigste te vergeten."

» *Vervolg van de vernieling der brug.* De geladene pontonwagens werden - op eene kleine bergvlakte, een weinig bovenwaarts de brug gelegen - tegen elkander geplaatst. Deze berg-

vlakte, nog al aanmerkelijk boven den waterspiegel verheven, bood eenige moeilijkheid aan het opvoeren der schuiten; doch men koos dezelve, omdat de plaats, alwaar men gedurende den dag de andere voertuigen verbrand had, geene ruimte genoeg voor de geheele brug aanbod, en dat voor de manoeuvre, de schuiten benedenwaarts de rivier aan den oever moesten komen. Overigens had men deze bergvlakte gekozen, omdat ze door de steile rotsen van den oever gedekt was. Daar al het gereedschap en verdere toebehooren, gedurende den dag, op den regteroever der rivier was overgebracht, werd eene achterhoede van infanterie belast met het in bedwang houden van het kleine korps troepen, hetwelk de Engelschen op ons afgezonden hadden - het grootste gedeelte van hun leger had zijne stelling voor Lissabon verlaten, om het onze te volgen en in deszelfs marsch op Coimbra voor te komen."

» Op tweederlei wijze kon de brug afgebroken worden: de eerste door de brug één vierde te doen zwenken; de andere, door dezelve, achtereenvolgende, telkens met eene schuit af te breken en te verkorten. De eerste manoeuvre bood weinig zekerheid aan, uithoofde van den steilen rotsachtigen oever, waardoor men genoodzaakt was, de schuiten achtereenvolgende op één punt te brengen; hetgeen niet zonder verwarring en wanorde had kunnen plaats hebben. De generaal koos dan ook de tweede wijze en behield, voor den overtocht der achterhoede, eene vlotbrug, uit twee te zamen gevogde schuiten, gevormd. In der haast werd een soort van opril of hellend vlak, uit vijf lange ribben en eenige planken zamengesteld, langs welke men de schepen uit de rivier op het land moest slepen."

» *Afbreken der brug.* Bij het vallen van den avond begon men deze werkzaamheid. De benedenwaarts gespannen kabel werd het eerst weggenomen, de andere behield men, en begon men daarop met het wegnemen der boven span-ribben en planken; vervolgens werd schuit voor schuit weggenomen, aan het hellend vlak gebracht en opgetrokken. Reeds waren onderscheidene schuiten op den oever gesleept, toen men eerst bedacht, om bij deze werkzaamheid rollen te gebruiken (!). In de grootste stilte liep deze manoeuvre af."

» *Opstelling der schepen.* Naar gelang de schepen of schuiten op den oever waren gesleept, werden dezelve door andere werklieden naar de plaats getrokken, alwaar dezelve verbrand moesten worden. De eerst aangebragte schuit werd op een der boorden, tegen eene op den ponton-wagen geladene, geplaatst, en wel zoodanig: dat de tweede schuit met derzelver bodem in de scheepsruimte van de eerste konde ingedrukt worden, zonder ze te veel aan te sluiten; de tweede ontving de derde en zoo vervolgens; de vier laatste schuiten werden over hare lengte tegen de eerste opgestapeld. Naarmate de planken, ribben en andere gereedschappen werden aangebragt, stapelde men ze tusschen en op de schuiten, met de andere voorwerpen, welke in den eersten brand niet verteerd waren. Tonnen met zwavel en teer, welke men hiervoor opbewaard had, werden bij gedeelten met de nog voorhandene brandstoffen onder de wagens en schuiten geplaatst, alles met brandlonten aan één verbonden. Het is echter op te merken: dat men altijd eenige

brandstoffen moet bewaren, om die naar de omstandigheden aan te wenden, vooral dáár, waar de brand geen genoegzaam voedsel vindt. Na verloop van één uur, dat de 25 of 30 schuiten - waaruit de brug was zamengesteld - op bovengemelde wijze opgestapeld waren, stak men het vuur, op onderscheidene punten, aan, dat echter nog gedurende een half uur moest onderhouden worden. Toen werd de brand algemeen: de ijzeren assen der wagens bogen door, en weldra was alles verteerd. Men geloofde echter beter gedaan te hebben, met de schuiten op hare bodems en digt aan elkander te plaatsen en daarop het overige houtwerk te leggen."

» *Vlotbrug.* De achterhoede werd op het vlot aan deze zijde van de rivier gebracht, waarna men het vlot liet springen, door middel van 5 of 6 houwitser-granaten, welke men in elke schuit gelegd had, en door in de eerste plaats het bovendeck in brand te steken. De uitvoering daarvan, was met eenig gevaar verbonden, vooral met het aansteken en onderling verbinden der granaten."

» De eerste brug, boven Punhète, was is den morgenstond van denzelfden dag reeds verbrand. Zoo doende werden, in minder dan twee uren tijds, twee ponton-treins, van meer dan 80 schuiten en bijbehorende wagens, vernield, waaraan men twee maanden gewerkt had, en waarvoor al het gereedschap had moeten aangemaakt worden."

SCHRAAG- EN ANDERE BRUGGEN.

» De schraag-bruggen veroorzaken geringer werkzaamheden om dezelve te vernielen; alleen moet men dezelve meer op één stapelen."

» De vaste bruggen, op grondpalen aangelegd, worden verbrand door de staanders of jukken, met geteerd doek, takkbossen enz. te omwinden, welke aan dezelve met spijkers en ijzeren krammen bevestigd worden. Ook de dekplanken moeten van onder en boven met brandstoffen voorzien worden, wel zorg dragende, om op verschillende punten der dekplanken gaten te boren of te kappen, voor de speling der vlammen."

» De vlotbruggen worden op dezelfde wijze als de schipbruggen afgebroken; wanneer men dezelve echter kan doen zwenken, dan wordt het werk daardoor zeer bevorderd."

» *Eene brug voor het oogenblik buiten dienst te stellen.* Het is niet dan in eenen hopeloozen toestand, dat men tot de vernieling eener brug overgaat. Zoo men echter veronderstelt, wederom aanvullender wijze te zullen kunnen handelen, dan verkiest men dezelve buiten dienst te stellen. Moet men dit met eene schipbrug bewerkstelligen, dan neemt men de dekplanken en ribben weg, en boort in elk schip of schuit gaten in den bodem, om ze te doen zinken. Wanneer er in den omtrek hout genoeg voorhanden is, om later te kunnen gebruiken - vooral wanneer men veronderstelt tijd genoeg te zullen hebben er andere te maken - dan verbrandt men de planken en ribben."

» Bij eene vaste houten brug, vergenoegt men zich met het wegnemen der dekking, en het doorzagen of verwoesten van eenige jukken en grondpalen."

(Het vervolg in het volgend nummer.)

ALBUM

VOOR

LEVENSSCHETSEN EN TAFEREELLEN UIT DE KRIJGS-
GESCHIEDENIS EN UIT HET KRIJGSMANSLEVEN.

I.

DE PRUISSISCHE MAJOOR

FERDINAND VON SCHILL.

Wanneer wij het groote Panorama der wereld-geschiedenis met een wijsgeerig oog beschouwen, dan vinden wij ons dikwerf door het hart geboeid aan uitstekende mannen, aan groote karakters, vooral in het oogenblik, wanneer zij met veerkracht koene en groote ontwerpen uitvoeren, terwijl ons verstand, onze reden ons zegt, dat zij niet voor hunne eeuw geboren zijn, of ten minste te vroeg op de groote schouwtooneelen verschijnen, op welke zij hunne karakterrol uitvoeren. En - als of dit niet reeds ongelukkig of noodlottig genoeg ware - meestal is de mensch, die zich niet boven zijne sfeer kan verheffen, maar al te sterk genegen, om zulke mannen, zulke ondernemingen met een al te rasch besluit of uit vooroordeel slechts en alleén naar de uitkomst te beoordeelen, ja grootendeels zeer onbillijk te veroordeelen. Welk oordeel zouden wij wel over HANNIBAL vellen, indien hij eens, bij zijnen reuzentogt over de Alpen, bezweken ware? — Wat zoude een KAREL de Groote, de hersteller van het Westersche Romeinsche rijk in het jaar 800, in ons oog geworden zijn, indien hij reeds, in 't begin van den 33jarigen oorlog tegen de Saksers, om het leven ware gekomen? Zoude KALEL XII ooit een staatkundige Don Quichot in onze jaarboeken geweest zijn, indien zijn togt naar de Ukraine en de slag bij Pultawa gelukkig waren uitgevallen? Zoude men eenen HUSS in de tijden van LUTHER en MELANCHTHON verbrand hebben? En zouden wel COPERNICUS en GALILEË in onze dagen miskend zijn geworden?

Doch genoeg, om uwe aandacht, uwe herinnering op eenen man te vestigen, die met eenen grooten aanleg geboren, met eenen koenen, alles trotserenden geest beziel, in de roemrijke jaren van 1813 tot 1815, een BLUCHER of BULOW had kunnen worden, maar die, in de noodlottige jaren van 1806 tot 1809, als een vrijbuiters beschouwd, als een roover vervolgd, en aan den slaafschen geest des tijds ten offer werd gebracht, gelijk de boekhandelaar PALM van Erlangen, een edele Wurtemberger, drukker van het merkwaardige stuk: » *Deutschland in seiner tiefsten Erniedrigung* ;" of als de hooghartige aanvoerder der Tyrolsche boeren, ANDREAS HOFER, beiden op bevel van NAPOLEON uit kleingeestige wreedheid en wrok doorschoten!

SCHILL is de held, dien ik bedoelde, SCHILL de Pruisische Major, SCHILL wien ik met regt den *tweeden Major KLEIST* zoude willen noemen, en die even groot en edel, en niet minder koen en dapper, wel verdiend had, bij *Leipzig* of bij *Waterloo* den heldendood te sterven, even als KLEIST bij *Kunnersdorf*.

FERDINAND VON SCHILL was de zoon van eenen Hongaar en voormaligen Oostenrijkschen partijganger. Hij werd in 't jaar 1773 te *Sothof*, op een landgoed van zijnen vader, in Opper-Silezië, geboren, en was dus, na den zevenjarigen oorlog geboren zijnde, Pruisisch onderdaan. Zijn vader had hem,

volgens de loffelijke gewoonte dier streken, in de scholen van Breslau gezonden, en daar ontwikkelden zich wel aan den eenen kant zijne natuurlijke bekwaamheden, door een zeer doelmatig onderwijs, bij hetwelk SCHILL's geniale geest doorstraalde, maar ook aan den anderen kant, maar al te vroeg, dat woelige en hevige temperament, die onrustige, naar groot-sche ontwerpen strevende geest, die reeds in jongere jaren hem dikwijls in groote moeilijkheden bragten, en in latere jaren op de noodlottigste wijze in 't verderf stortten.

SCHILL was door de natuur met veel verstand, met eenen onwankelbaren moed, en vooral ook met sluwheid en onbegrensde eergierigheid begaafd, die wel bestierd en op vaste bedoelingen heenwerkende, hem tot groote dingen hadden kunnen leiden; maar van jongs af was de vurige SCHILL in zeer moeilijke geschillen met zijne medeleerlingen en met zijne leeraars gewikkeld, welke laatsten wel zijne talenten erkenden, maar minder de kunst verstonden om zulk een karakter te leiden, ja misschien zelfs toen reeds in hem eenen *tweeden TRENK* waanden te zien, te meer daar zijn vader zelfs een partijganger geweest was. In zeker opzigt hadden zij zich ook niet misrekend, ofschoon naderhand bleek, dat SCHILL niet al de eigenschappen bezat, die voor het hoofd van een Vrijkorps onontbeerlijk zijn. In 't jaar 1789 werd SCHILL als jonker bij het Pruisische Husaren-regiment van SCHIMMELPFENNIG geplaatst, waar zich ruime gelegenheden aanboden, om de hoofdtrekken van zijn karakter en inborst te doen doorstralen; maar veelvuldige geschillen met de officieren van dit regiment, bewerkten weldra zijne verplaatsing bij het schoone regiment der Koningin LOUISE van Pruisen, een Dragoner-regiment, 't welk aan SCHILL eene zoo aangename als eervolle loopbaan beloofde. In 't noodlottige jaar 1806 zoude dit fraaije regiment met de daad toonen, wat een ieder van hetzelve met regt verwachten kon. Het listig door NAPOLEON beraamde en dadelijk uitgevoerde, maar ook Duitschland onteerende Rijnverbond, de ontbinding van het Duitsche rijk, de volstreckte tegenwerking van den Franschen overheerscher, Duitschlands tegen het door Pruisen beëugde Noordsche verbond, het bezetten van *Wexel* als *Fransche vesting* en zoo vele andere vernederingen door FREDERIK WILHELM III en het Pruisische volk ondergaan, hadden eindelijk de vaderlandsliefde en dat edele zelfgevoel van onafhankelijkheid in aller harten doen ontwaken; de koning riep met geestdrift zijn volk tot de wapening tegen den eerzuchtigen overheerscher op. De glorierijke dagen van FREDERIK M., de herinneringen aan de Pruisische dapperheid en voorbeeldige krijgstuclit, schenen aan zulk een leger, in weerwil van den mislukten veldtogt van Champagne in 't jaar 1792, veel te beloven; maar deze - meer ideale - droomen vervlogen maar al te ras; tijden en menschen waren veranderd, andere begrippen, andere stelsels hadden die van de eeuw van FREDERIK M. verdrongen; de Franschen uit de tijden van NAPOLEON, waren niet meer de Franschen van den zevenjarigen oorlog, - lafheid, gebrek aan krijgstuclit en hoogverraad werkten mede, en de noodlottige *Slag bij Jena* (14 October 1806) gevolgd van eene schandelijke of verraderlijke overgave van eene reeks van vestingen, verlamde de raderen der Pruisische staats-machine. SCHILL was met al het vuur, hem zoo eigen, en met een hart vol van de gloeiendste vaderlandsliefde uitgetrokken, en zag zich niet slechts in zijne schitterende hoop deerlijk bedrogen, maar hij verloor ook, gelijk al de overigen, al zijne bagagie, en kwam met de treurige overblijfselen van het geslagene leger, en met eene zware hoofdwond tevens, te Maagdenburg aan. Maar reeds op den 22en October verscheen ook de Maarschalk NEY met een klein leger van omtrent 12,000 man voor deze vesting.

C. F. H.

(Het vervolg in een volgend nummer.)